

Найченко Альона Михайлівна

секретар судового засідання

Київський апеляційний господарський суд

Найченко Алена Михайловна

секретарь судебного заседания

Киевский апелляционный хозяйственный суд

Naichenko Alona

Secretary of the Judicial Meeting

Kyiv Appeal Economic Court

ОЦІНКА ДОКАЗІВ В ГОСПОДАРЬКОМУ ПРОЦЕСІ

ОЦЕНКА ДОКАЗАТЕЛЬСТВ В ХОЗЯЙСТВЕННОМ ПРОЦЕССЕ

ESTIMATION OF PROOFS IN ECONOMIC COURT

Анотація. Основним завданням суду при вирішенні спору є всебічне, повне та безпосереднє дослідження доказів, які подані до суду. В статті здійснено комплексний аналіз правового інституту оцінки доказів в господарському процесі. Встановлено, що одним із важливих аспектів в даному процесі є принцип внутрішнього переконання судді. Він займає ключове місце при вирішенні справи та формується з правосвідомості, світогляду, правових принципів, ідей, теорій, концепцій, які є результатом теоретичного, раціонального аналізу та відображення правової дійсності судді. Крім того, надано характеристику правовому інституту оцінки доказів та встановлено проблематику його застосування в господарському судочинстві.

Ключові слова: докази в господарському процесі, оцінка доказів, принцип внутрішнього переконання судді.

Аннотация. Основным заданием суда при решении спора является всестороннее, полное и непосредственное исследование доказательств, которые представлены в суд. В статье осуществлен комплексный анализ правового института оценки доказательств в хозяйственном процессе. Установлено, что одним из важных аспектов в данном процессе есть принцип внутреннего убеждения судьи. Он занимает ключевое место при решении дела и формируется из правосознания, мировоззрения, правовых принципов, идей, теорий, концепций, которые являются результатом теоретического, рационального анализа и отражения правовой действительности судьи. Кроме того, предоставлена характеристика правовому институту оценки доказательств и установлена проблематика его применения в хозяйственном судопроизводстве.

Ключевые слова: доказательства в хозяйственном процессе, оценка доказательств, принцип внутреннего убеждения судьи.

Summary. A basic task to the court at the decision of dispute is all-round, complete and direct research of proofs that presentation in a court. In the article the complex analysis of legal institute of estimation of proofs is carried out in an economic court. It is set that one of important aspects there is principle of internal persuasion of judge in this process. He occupies a key place at decision of dispute and formed from sense of justice, world view, legal principles, ideas, theories, conceptions that are the result of theoretical, rational analysis and reflection of legal reality of judge. In addition, description is given to the legal institute of estimation of proofs and is set the range of problems of his application in the economic court.

Key words: proofs in an economic court, estimation of proofs, principle of internal persuasion of judge.

Постановка проблеми. Суд під час судового розгляду справи має всебічно, повно та безпосередньо дослідити наявні у справі докази. Саме правильна оцінка судом доказів має велике значення для винесення законного та обґрунтованого рішення в справі. Однак, одним із проблемних питань є оцінка доказів за внутрішнім переконанням судді.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням доказового права займалися такі науковці як: В. В. Бабенко, В. Ф. Бойко, С. В. Курильова, Б. Т. Матюшина, А. Г. Коваленко, Л. М. Ніколенко та інші. Однак, враховуючи ступінь розвитку суспільних відносин практичні аспекти оцінки доказів потребують подальшого правового регулювання та конкретизації в господарському законодавстві.

Формування цілей статті. Метою дослідження в даній статті є визначення основних проблемних питань в господарському процесі, які виникають при оцінці судом доказів.

Виклад основного матеріалу. Статтею 73 Господарського процесуального кодексу України встановлено, що доказами є будь-які дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи [1].

Господарський процесуальний кодекс України до засобів доказування, які можуть бути застосовані в господарському процесі відносить: письмові, речові та електронні докази, висновки експертів і показання свідків.

Основним завданням суду при вирішенні спору є всебічне, повне та безпосереднє дослідження доказів, які подані до суду. В процесі оцінки доказів суддя здійснює розумову діяльність завдяки якій визначає належність та допустимість доказів, їх достовірність, достатність та взаємний зв'язок в цілому. Дана діяльність здійснюється у відповідності до законів логіки та в умовах, що встановлені правовими нормами.

Суд при здійсненні оцінки доказів має дотримуватись наступних принципів:

- принципу внутрішнього переконання;
- принципу безпосереднього, повного, всебічного та об'єктивного дослідження доказів у всій сукупності;
- принципу законності.

Принцип внутрішнього переконання судді полягає в тому, що суддя самостійно вирішує питання достовірності поданих доказів та достатності їх для прийняття законного рішення у справі. Тобто, внутрішнє переконання судді — це особисте ставлення останнього до певного об'єкту, яке з'являється у процесі розгляду справи та базується виключно на доказах.

Під внутрішнім переконанням слід розуміти сформоване під час розгляду справи уявлення судді про те, як слід вирішити спір. Бойко В. Ф. зазначає, що внутрішнє переконання — це світогляд судді, котрий формується з народження, протягом усього життя — тобто це життєвий досвід, загальна культура, юридичний досвід [2, с. 100]. Грошевий Ю. М. вважає, що внутрішнє переконання судді становить собою усвідомлену потребу судді, використання ним власних думок, поглядів і знань. Воно пов'язане з правосвідомістю судді, яка розглядається як форма суспільної свідомості, що поєднує систему поглядів, ідей, уявлень, теорій, а також почуттів, емоцій і переживань. Вони характеризують ставлення людей і соціальних груп (у тому числі й через фактичну поведінку) до діючої й бажаної правової системи [3, с. 64].

Здійснивши аналіз вищенаведених тверджень науковців, можна зробити висновок, що внутрішнє

переконання — це елемент розумової діяльності, який безпосередньо пов'язаний з дослідженням та оцінкою доказів, що відображає фактичний склад правовідносин, наявних у справі.

Тобто, внутрішнє переконання судді, як і будь-якої іншої людини, базується на його правосвідомості, світогляді, правових принципах, ідеях, теоріях, концепціях, які є результатом теоретичного, раціонального аналізу та відображення правової дійсності.

Що ж стосується принципу безпосередності оцінки доказів, то він означає, що суд має дослідити докази безпосередньо в судовому засіданні. Даний принцип полягає в сукупності закріплених законом правил, які встановлюють спосіб прийняття судом певних доказових об'єктів, які мають значення для вирішення справи.

Для встановлення певних фактів господарський суд здійснює безпосереднє дослідження письмових, речових та електронних доказів, висновків експертів, допитує свідків, заслуховує пояснення осіб, які беруть участь у справі, експертів, а також оголошує такі пояснення, покази та висновки, які викладені в письмовій формі.

Принцип повноти оцінки доказів означає, що суд зобов'язаний дослідити та оцінити всі зібрані у справі докази, які, звісно, є допустимими.

Що ж стосується принципу всебічності, то він означає, що суд оцінює докази комплексно, з урахуванням наявних у справі матеріалів та пояснень всіх осіб, які приймають участь у справі.

Принцип об'єктивності в оцінці доказів означає, що суд є незацікавленою стороною у вирішенні спору та, відповідно, є неупередженим при оцінці доказів.

Належність і допустимість доказів при розгляді конкретного спору визначаються судом, виходячи з вимог законодавства.

Необхідно відмітити, що Господарський процесуальний кодекс України забороняє суду з власної ініціативи збирати докази, які стосуються предмету спору, крім випадків коли в суду є сумнів у добросовісному здійсненні учасниками справи своїх процесуальних прав чи виконанні обов'язків відносно певних доказів.

При розгляді справи в господарському процесі необхідними умовами для здійснення правильної оцінки судом доказів є:

- встановлення зв'язку доказів з обставинами справи;
- збирання доказів;
- вилучення доказів.

Так, до характеру зв'язку доказів, що підлягають встановленню з обставинами справи відносять прямі та непрямі докази.

Прямим доказом є доказ, що безпосередньо пов'язаний з встановленням обставин, іншими ж словами він їх спростовує (наприклад, договір, як письмовий доказ безпосередньо підтверджує наявність або відсутність певних умов).

Існують випадки, коли зв'язок між доказом та обставиною, яку встановлюють є більш складним і багатозначним. В таких випадках з доказу не можливо зробити однозначний висновок щодо наявності чи відсутності певних обставин. Такі докази вважаються непрямими.

Що ж стосується збирання та вилучення доказів, це є певною правовою процедурою, дотримання якої є необхідною умовою для прийняття та дослідження судом вказаного доказу.

Варто зазначити, що з часом окремі докази втрачають свій зовнішній вигляд, якісню, а отже, й доказову ознаку. Тому необхідно своєчасно використовувати об'єкти, які мають доказове значення для правильного вирішення спору.

Висновки. Здійснивши комплексний аналіз інституту оцінки господарським судом доказів варто відмітити, що останній є складним процесом у су-

дочинстві. Одним із важливих аспектів в даному процесі є принцип внутрішнього переконання судді. Він займає ключове місце при вирішенні справи та формується з правосвідомості, світогляду, правових принципів, ідей, теорій, концепцій, які є результатом теоретичного, раціонального аналізу та відображення правової дійсності судді. На законодавчому рівні досить важко врегулювати проблему, яка пов'язана зі свавільним трактуванням доказів під час розгляду справи в господарських судах, оскільки визначення належності, допустимості, достовірності та достатності доказів, а також їх оцінка, дослідження залежать від сформованих у судді внутрішніх принципів. А тому, залишається відкритим проблемне для багатьох учасників судового процесу питання щодо правового регулювання принципу внутрішнього переконання при оцінці судом доказів.

Література

1. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 03.10.2017 № 2147-VIII [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. Офіційний веб-портал. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1798-12> (дата звернення 28.01.2018) — Назва з екрана.
2. Бойко В.Ф. Судова реформа в Україні: стан і перспективи: [навч. посібник] / Бойко В.Ф. — К.: МАУП, 2004. — 176 с.
3. Грошевой Ю. М. Проблемы формирования судебного убеждения в уголовном судопроизводстве / Ю. М. Грошевой. — Х.: Вишяя школа, изд-во при Харьк. гос. ун-те, 1975. — 144 с.

References

1. Hospodars'kyj procesual'nyj kodeks Ukrajinny: Zakon Ukrajinny vid 03.10.2017 # 2147-VIII [Elektronnyj resurs] // Verhovna Rada Ukrajinny. Oficijnyj veb-portal. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1798-12> (data zvernennja 28.01.2018) — Nazva z ekrana.
2. Bojko V. F. Sudova reforma v Ukrajinny: stan i perspektyvy: [navč. posibnyk] / Bojko V. F. — K.: MAUP, 2004. — 176 s.
3. Hroševoj Ju. M. Problemy formirovanyja sudejskoho ubeždenyja v uholovnom sudoprojzvodstve / Ju. M. Hroševoj. — X.: Vyšaja škola, yzd-vo pry Har'k. hos. un -te, 1975. — 144 s.